

Predicting Cyberbullying Based on Negative Emotions and Self-esteem in Adolescents

Rezapourhedeshi Z¹, Nesayan A^{2*}, Nazifi M³

1- Master's Student in General Psychology, Department of Psychology / Faculty of Humanities, University of Bojnord, Bojnord, Iran.

2- Associate Professor, Department of Psychology / Faculty of Humanities, University of Bojnord, Bojnord, Iran.

3- Associate Professor, Department of Psychology/ Faculty of Humanities, University of Bojnord, Bojnord, Iran.

Corresponding Author: Nesayan A, Associate Professor, Department of Psychology / Faculty of Humanities, University of Bojnord, Bojnord, Iran.

Email: anesayan@ub.ac.ir

Received: 2025/06/20

Accepted: 2025/07/28

Abstract

Introduction: Cyberbullying is increasingly spreading as an emotional problem among adolescents, who constitute the largest number of cyberspace users. The present study aimed to predict cyberbullying based on negative emotions and self-esteem in adolescents.

Methods: The present study is a descriptive correlational study. The statistical population included students studying in the first and second secondary schools of Mashhad in 1403-1404. Using multi-stage cluster random sampling, 380 people were selected as a sample and manually answered the questionnaires of the Cyberbullying-Victim Experience Scale (CBVEQ), the Leahy Emotional Schema Scale-Short Form (LESS-II), and the Rosenberg Self-Esteem Scale (RSES). Data analysis was performed using Pearson correlation coefficient and linear regression analysis.

Result: The results showed that cyberbullying has a positive relationship with negative emotions ($P<0.01$, $r=0.362$), and a negative relationship with self-esteem ($P<0.01$, $r=-0.348$), and self-esteem has a negative relationship with negative emotions ($P<0.01$, $r=-0.598$). Based on the adjusted coefficient of variation, negative emotions and self-esteem can predict cyberbullying by up to 15% ($R^2_{Adj}=0.154$).

Conclusion: The present study showed that negative emotions and self-esteem can predict cyberbullying in adolescents. The findings of the present study can help educational professionals in creating educational programs to manage students' use of cyberspace and effectively manage emotions in school. Also, by implementing a program to monitor the prevalence of cyberbullying among students and identifying individuals at risk, they should refer them to counseling centers to increase mental health and prevent possible harm.

Keywords: Self Concept, Cyberbullying, Adolescent, Emotions.

پیش‌بینی قلدری سایبری بر اساس هیجانات منفی و عزت‌نفس در نوجوانان

زهرا رضاپورهدشی^۱، عباس نسائیان^{۲*}، مرتضی نظیفی^۳

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد روانشناسی عمومی/گروه روانشناسی/دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بجنورد، بجنورد، ایران.

۲- دانشیار، گروه روانشناسی/دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بجنورد، بجنورد، ایران.

۳- دانشیار، گروه روانشناسی/دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بجنورد، بجنورد، ایران.

نویسنده مسئول: عباس نسائیان، دانشیار، گروه روانشناسی/دانشکده علوم انسانی، دانشگاه بجنورد، بجنورد، ایران.
anesayan@ub.ac.ir ایمیل:

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۵/۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۳/۳۰

چکیده

مقدمه: قلدری سایبری به‌عنوان مشکل هیجانی در بین نوجوانان که بیشترین کاربران فضای مجازی را تشکیل می‌دهند، به‌طور فزاینده در حال گسترش است. پژوهش حاضر باهدف پیش‌بینی قلدری سایبری بر اساس هیجانات منفی و عزت‌نفس در نوجوانان انجام شد.

روش کار: پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل دانش‌آموزان مشغول به تحصیل در مدارس متوسطه اول و دوم شهر مشهد در سال ۱۴۰۳-۱۴۰۴ بودند. به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای، ۳۸۰ نفر به‌عنوان نمونه انتخاب شدند و به پرسشنامه‌های مقیاس تجربه قلدری - قربانی سایبری (CBVEQ)، مقیاس طرحواره‌های هیجانی - فرم کوتاه لیهی (LESS-II) و مقیاس عزت‌نفس روزنبرگ (RSES) به صورت دستی، پاسخ دادند. تحلیل داده‌ها با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون خطی صورت گرفت.

یافته‌ها: بین قلدری سایبری و هیجانات منفی رابطه مثبت ($r=0/362, P<0/01$)، بین قلدری سایبری و عزت‌نفس ($r=-0/348, P<0/01$) و بین عزت‌نفس و هیجانات منفی نیز رابطه منفی وجود دارد ($r=-0/598, P<0/01$). بر اساس مقدار ضریب تبیین تعدیل‌شده، هیجانات منفی و عزت‌نفس می‌توانند تا ۱۵٪ قلدری سایبری را پیش‌بینی کنند ($R^2_{Adj}=0/154$).
نتیجه‌گیری: هیجانات منفی و عزت‌نفس می‌توانند قلدری سایبری را در نوجوانان پیش‌بینی کنند. دستاوردهای پژوهش حاضر می‌تواند به متخصصین آموزشی در ایجاد برنامه‌های آموزشی جهت مدیریت استفاده دانش‌آموزان از فضای مجازی و مدیریت مؤثر هیجانات در مدرسه کمک کند. همچنین با انجام برنامه پایش شیوع قلدری سایبری در بین دانش‌آموزان و شناسایی افراد در معرض خطر، آن‌ها را به مراکز مشاوره در جهت افزایش سلامت روان و پیشگیری از آسیب‌های احتمالی، ارجاع دهند.

کلیدواژه‌ها: عزت‌نفس، قلدری سایبری، نوجوان، هیجانات.

مقدمه

ایجادکرده است، بااین‌حال دارای خطرات بالقوه‌ای نیز هست و نوجوانان به دلیل توانایی اندک در مدیریت زمان و خود مراقبتی در معرض خطر بیشتری قرار دارند (۳). یکی از این خطرات قلدری سایبری (Cyberbullying) است (۴) که به‌عنوان پرخاشگری سایبری یا الکترونیکی نیز شناخته می‌شود (۵) و شامل اعمال موهن، هک کردن حساب دیگران، گفتن نظرات آزاردهنده، افشای اطلاعات

امروزه با گسترش اینترنت و در دسترس‌پذیری دستگاه‌های رایانه‌ای برای کودکان و نوجوانان، مدل‌های جدیدی از روابط و رفتارهای اجتماعی در حال توسعه هستند (۱). بررسی‌ها نشان داده نوجوانان بیشتر از سایرین از فضای مجازی و رسانه‌های اجتماعی استفاده می‌کنند (۲). فضای مجازی فرصت‌های خوبی برای یادگیری و برقراری ارتباط

شخصی، فرستادن پیام تهدید و... است (۲). قلدری دارای شیوع جهانی است و بسیاری از نوجوانان به قصد وارد کردن آسیب جسمانی یا روان‌شناختی به دیگران، رفتارهای قلدرمآبانه از خود نشان می‌دهند. قلدری همراه با مشکلات فراوانی به ویژه برای قربانیان است از جمله سردردهای تنشی، مشکلات سلامتی و رشدی، کاهش عزت‌نفس، اضطراب، افسردگی و استرس می‌باشد (۶).

سابانچی و چکیچ (۷) در پژوهش خود گزارش کردند که ۹/۳ درصد از دانش آموزان دختر و ۲۰/۷ درصد از پسران قلدری سایبری داشتند. در ایران نیز پژوهش‌ها حاکی از این است که بیشتر از ۵۰ درصد دانش آموزان در مقطع راهنمایی، حداقل یک‌بار، رفتار قلدری سایبری را از خود نشان داده‌اند (۸). در نتیجه قلدری سایبری تبدیل به یک نگرانی جدی در میان نوجوانان و دانش آموزان مدرسه‌ای شده است که تأثیر نامطلوبی بر سلامت روان، پیشرفت تحصیلی و روابط اجتماعی آنان می‌گذارد (۹).

مشکل در برقراری روابط اجتماعی و عاطفی در میان نوجوانان به معنای بی‌ارتباطی و حس تنهایی است که می‌تواند زمینه‌ساز اختلالات در بزرگسالی شود (۱۰). در صورتیکه افراد بیش‌ازحد به هیجانات خود بها دهند، هیجان‌های منفی مختلفی بروز می‌کنند از جمله احساس گناه، خشم، حسادت، شرم، افسردگی و اضطراب. در نتیجه یکی از عواملی که می‌تواند در قلدری سایبری نقش داشته باشد، هیجان‌های منفی است. هیجانات منفی داده‌های درونی هستند که روی انگیزه و رفتار فرد تأثیر می‌گذارند و دامنه بسیار گسترده‌ای نیز دارند (۱۱). اما طبق نظریه کنترل - ارزش پکران (Pekrun's Control-Value Theory)، هیجان‌های منفی تجربه‌شده از جمله شرم، خشم، ناامیدی، خستگی و اضطراب، بر سلامت روان فرد اثر منفی می‌گذارند (۱۲).

افراد واکنش‌های متفاوتی به هیجانات خود بروز می‌دهد؛ برخی هیجانات خود را می‌پذیرند و به آن اعتبار می‌بخشند، برخی رفتار اجتنابی پیش می‌گیرند و برخی دیگر با سرکوب هیجانات سعی در انکار آن‌ها دارند. با این وجود دیدگاه منفی داشتن درمورد هیجانات باعث می‌شود فرد راهبردهای مقابله‌ای مشکل‌ساز از جمله اجتناب کردن، نشخوار (مجموعه‌ای از افکار تکراری و خودمتمرکز در پاسخ به افکار اولیه منفی) و سرزنش کردن خود یا دیگران را بکار برد (۱۳). به گزارش کوکینوس (Kokkinos) و همکاران،

قلدری سایبری رابطه معناداری با شخصیت بی‌احساس، تکانش‌گری، افسردگی، کمبود مهارت‌های ارتباطی و استفاده زیاد از اینترنت دارد (۱۴).

هیجانات در نوجوانی رشد چشمگیری پیدا می‌کنند. بروز مشکلات هیجانی مثل بد تنظیمی یا عدم توانایی تنظیم هیجان می‌تواند از عوامل خطر در بروز قلدری سایبری باشد (۱۵). نتایج نشان می‌دهند دانش آموزانی که هیجانات منفی مثل خشم را تجربه کرده‌اند، رفتار قلدری بیشتری نیز از خود نشان می‌دهند (۱۶).

علاوه بر هیجانات منفی، عزت‌نفس (Self-esteem) نیز با قلدری سایبری در ارتباط است (۱۷). عزت‌نفس، ارزیابی فرد درمورد خود یا ارزشمندی‌اش است، این ارزیابی در سایه عقاید دیگران شکل گرفته و بر پایه فرآیندهای هیجانی بنا شده است (۱۸). عزت‌نفس از طریق تجربیات محیطی نیز شکل می‌گیرد (۱۹) و مانند یک سپر دفاعی به افراد برای مقابله با فشارهای روانی و مواجهه با وقایع استرس‌زای زندگی کمک می‌کند (۲۰).

عزت‌نفس نگرش واقعی و مثبتی است که فرد نسبت به خود دارد و باعث می‌شود تا به توانایی‌های خود اعتماد کند و احساس کنترل بر وقایع زندگی خود داشته باشد (۲۱). افراد با عزت‌نفس بالا، دارای عملکرد مناسب‌تر، ارتباطات مؤثرتر و سازگاری اجتماعی - عاطفی بیشتر هستند، از این رو تعاملات میان فردی بهتر و روابط سالم‌تری نیز دارند (۲۲). اما افرادی که عزت‌نفس پایین دارند، احساس می‌کنند توسط دیگران به‌طور منفی ارزیابی می‌شوند، از این رو دچار مشکلات زیادی در روابط بین فردی خود می‌شوند و تمایل این افراد به سمت انجام رفتارهای پرخطر بیشتر می‌شود (۲۳).

پژوهش‌ها نشان می‌دهند عزت‌نفس، به‌عنوان سازه‌ای مهم که نوجوانان در دوران هویت‌یابی خود آن را تجربه می‌کنند، می‌تواند عامل فردی مهمی در پیش‌بینی قلدری سایبری باشد. از این رو، افراد دارای عزت‌نفس پایین مزاحمت سایبری بیشتری را تجربه می‌کنند. برخورداری از تکنولوژی دارای جوانب مثبت و منفی است. باتوجه‌به افزایش تجهیزات الکترونیکی در جهت پیشرفت تحصیلی در مدارس، ممکن است دانش‌آموزان دچار رفتار قلدری شوند (۲۱) و به سبب نبود تماس چهره به چهره بین قلدر و قربانی و عدم بازخورد و تنبیه‌های احتمالی زود هنگام، این گرایش بین نوجوانان بیشتر شده است. قلدری دارای پیامدهای آسیب‌رسانی مانند

است و دارای ۲۴ گویه و دو خرده مقیاس قربانی سایبری و قلدری سایبری می‌باشد که هریک ۱۲ سؤال را به خود اختصاص می‌دهند (سوالات ۱ تا ۱۲ برای سنجش قربانی سایبری و سوالات ۱۳ تا ۲۴ برای سنجش قلدری سایبری می‌باشد). نمره‌گذاری این پرسشنامه به صورت طیف لیکرت از ۱ تا ۵ (۱=هرگز تا ۵=هرروز) بوده، کمترین نمره این پرسشنامه ۱۲ و بیشترین نمره ۶۰ است. نمره بیشتر نشان‌دهنده قلدری سایبری بیشتر در فرد است. ضریب آلفای کرونباخ برای پرسشنامه کلی ۰/۹۱ گزارش شد که نشان‌دهنده سطح بالایی از پایایی برای این ابزار است. در ایران ضرایب عامل زورگویی سایبری، قربانی سایبری و کل مقیاس توسط بشرپور و زردی (۲۵) به ترتیب ۰/۷۵، ۰/۷۸ و ۰/۷۹ گزارش شده است. همچنین اعتبار آن توسط شمسی زاده و همکاران (۲۶) مورد بررسی قرار گرفت و آلفای کرونباخ، ۰/۷۹ به دست آمد و روایی محتوایی با کمک ارزیابی متخصصان روان‌شناس، مطلوب گزارش شد.

مقیاس طرحواره های هیجانی- فرم کوتاه LESS-II (Leahy's Emotional Schema Scale): این مقیاس خودسنجی توسط لیهی (۲۷) ساخته شده است که اولین نسخه‌ی شامل ۵۰ گویه بوده است. نسخه دوم که از ۲۸ گویه تشکیل شده و ۱۴ بعد طرحواره های هیجانی (تأیید طلبی، قابل درک بودن، احساس شرم، گناه، دیدگاه ساده‌انگارانه به هیجان، غیرقابل کنترل بودن، ارزش‌های والا، بی‌حسی، تلاش برای معقول بودن، طول مدت، نشخوار فکری، پذیرش، ابراز هیجان و سرزنش) را می‌سنجد. این مقیاس به صورت طیف ۶ نمره‌ای لیکرت (۱=کاملاً مخالفم تا ۶=کاملاً موافقم) است. دامنه‌ی نمرات هر مؤلفه بین نمره ۲ تا ۱۲ است. حداقل نمره در این پرسشنامه ۲۸ و حداکثر ۱۶۸ می‌باشد.

نمره بین ۲۸ تا ۴۷ نشان‌دهنده تجربه سطح پایینی از هیجانات منفی، نمره بین ۴۷ تا ۹۴ نشان‌دهنده تجربه متوسط هیجانات منفی و نمره بالاتر از ۹۴ نشان‌دهنده تجربه هیجان‌های منفی در سطح بالا است. همسانی درونی با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۱ به دست آمده است. لیهی روایی مؤلفه‌ها را از طریق معنی‌داری همبستگی آن‌ها در سطح کوچک‌تر از ۰/۰۱ با مقیاس افسردگی بک تأیید نمود و پایایی را با روش آلفای کرونباخ در محدوده ۰/۶۳ تا ۰/۹۵ گزارش کرد. در ایران شریفی، رضاییان فرجی و غلامعلی لواسانی (۲۸) به منظور بررسی روایی هم‌زمان،

بروز مشکلات یادگیری در مدرسه، احساس ناامنی و مصرف مواد می‌باشد. لذا توجه به مفهوم قلدری سایبری و عوامل زمینه‌ساز آن بسیار حائز اهمیت است؛ اما در پژوهش‌های قبلی به این سوال پاسخ داده نشده است که «آیا می‌توان از طریق عزت نفس و هیجانات منفی، قلدری سایبری را پیش‌بینی کرد؟». از این‌رو، پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی قلدری سایبری بر اساس هیجانات منفی و عزت نفس در نوجوانان انجام گرفت.

روش کار

روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل دانش‌آموزان مشغول به تحصیل در مدارس متوسطه اول و دوم شهر مشهد بود که بر اساس فرمول کوکران و روش نمونه‌گیری خوشه‌ای، ۳۸۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری بدین صورت بود که ابتدا شهر مشهد به ۴ منطقه جغرافیایی شامل شمال، جنوب، شرق و غرب تقسیم شد و از بین این مناطق، یک منطقه آموزشی شهر مشهد به طور تصادفی انتخاب گردید، که این ناحیه، ناحیه ۳ شهر مشهد بود و بر اساس تعداد مدارس موجود در آن ناحیه، تعدادی از مدارس متوسطه به صورت تصادفی انتخاب شدند و در گام بعدی از بین مدارس منتخب تعدادی از کلاس‌ها به گونه تصادفی انتخاب شدند تا نمونه مورد نیاز پژوهش با توجه به جمعیت کل دانش‌آموزان مدارس متوسطه اول و دوم تأمین شد. همچنین معیار ورود شامل رضایت آگاهانه و نداشتن مشکلات روان‌شناختی جدی و معیار خروج عدم تمایل به شرکت در پژوهش یا پرکردن ناقص پرسشنامه‌ها (عدم پاسخگویی به ۱۰ درصد سوالات) بود. قبل از شروع مطالعه، اهداف پژوهشی به طور مفصل برای شرکت‌کنندگان شرح داده شد و محرمانه ماندن اطلاعات نیز تضمین شد و به آنها اطمینان داده شد که از این داده‌ها به صورت کلی و بدون اشاره به هویت فردی استفاده می‌شود؛ مشارکت افراد در این پژوهش به شکل اختیاری و با رضایت آگاهانه بود.

ابزارها:

مقیاس تجربه قلدری-قربانی سایبری CBVEQ (Cyber-Bullying and Victimization Experiences Questionnaire): این پرسشنامه با هدف بررسی تجربه قلدری سایبری یا قربانی سایبری در میان نوجوانان توسط آنتونیادو، کوکینوس و مارکوس (۲۴) طراحی و اعتباریابی شده

آن را با پرسشنامه نظم جویی شناختی هیجان گارنفسکی و کرایچ، موردبررسی قراردادند و آلفای کرونباخ برای همه مؤلفه‌ها از ۰/۶۹ بالاتر بود و نسبت روایی محتوا بیشتر از ۰/۸۰ گزارش شد.

مقیاس عزت نفس RSES (Rosenberg Self-Esteem Scale): این مقیاس ۱۰ سواله توسط روزنبرگ (۲۹) طراحی شد که میزان رضایت از زندگی و داشتن احساس ارزشمندی نسبت به خود را می‌سنجد و یک تصویر کلی درمورد نگرش‌های مثبت و منفی فرد ارائه می‌دهد. سوالات در طیف لیکرت ۴ درجه‌ای (۱= کاملاً مخالفم تا ۴= کاملاً موافقم) نمره‌گذاری می‌شوند و نمرات آن از ۱۰ تا ۴۰ می‌باشد. نمرات بیشتر نشان‌دهنده‌ی عزت‌نفس بالاتر است. ۵ گویه اول به شکل مثبت و ۵ گویه دیگر به شکل منفی ارائه‌شده است. شیوه نمره‌گذاری در ماده‌های ۶ تا ۱۰ به صورت معکوس انجام می‌شود (۴= کاملاً مخالفم تا

۱= کاملاً موافقم).

روزنبرگ اعتبار و روایی مقیاس را با آلفای کرونباخ برای زنان ۰/۸۸ و برای مردان ۰/۸۷ گزارش کرده است. گرینبرگر و همکاران (۳۰) همسانی درونی این مقیاس را ۰/۸۴ گزارش کردند. در ایران نیز، جوشنلو و قائدی اعتبار و روایی این آزمون را مورد ارزیابی قرار دادند (۳۱) و همسانی درونی ۰/۸۳ به دست آمد. داده‌های پژوهش با استفاده از نرم افزار SPSS 26 تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها

و یافته‌ها در جدول ۱ نشان داد که شرکت‌کنندگان در پژوهش حاضر با میانگین سنی ۱۵/۱۵ و انحراف معیار ۱/۶۳ که شامل ۲۱۵ دختر (۵۶/۶ درصد) و ۱۶۵ (۴۳/۴ درصد) پسر بودند.

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی و ضرایب همبستگی متغیرها

مقطع تحصیلی	دختر	پسر	کل
هفتم	۲۶	۵۹	۸۵
هشتم	۳۰	۳۸	۶۸
نهم	۳۰	۲۷	۵۷
دهم	۶۰	۱۸	۷۸
یازدهم	۳۶	۲۳	۵۹
دوازدهم	۳۳	-	۳۳
کل	۲۱۵	۱۶۵	۳۸۰

شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول ۲ گزارش شده است.

جدول ۲. شاخص‌های توصیفی و ضرایب همبستگی متغیرها

متغیرها	۱	۲	۳
۱. هیجانات منفی	۱		
۲. عزت‌نفس	-۰/۵۹۸**	۱	
۳. قلدری سایبری	۰/۳۶۳**	-۰/۳۴۸**	۱
میانگین	۱۰۱/۴۱	۲۸/۰۵	۱۷/۷۳
انحراف معیار	۱۷/۴۰	۶/۳۸	۶/۶۸
کجی	۰/۱۵۶	-۰/۲۹۶	۱/۵۲
کشیدگی	-۰/۵۲۵	-۰/۵۱۹	۱/۵۸

*P<۰/۰۱

**P<۰/۰۵

نتایج نشان از رابطه مثبت و معنادار بین قلدری سایبری و هیجانات منفی ($r=۰/۳۶۳$, $P<۰/۰۱$) و رابطه منفی و معنادار

جدول ۲ ضرایب همبستگی پیرسون بین متغیرهای قلدری سایبری، هیجانات منفی و عزت‌نفس را نشان می‌دهد.

است. آماره دوربین-واتسون برابر $1/80$ بود که نشان از استقلال مشاهدات دارد. شاخص تحمل (Tolerance) برای هر یک از متغیرهای مستقل بیشتر از $0/1$ و شاخص VIF کمتر از 10 بود که نشان‌دهنده‌ی برقراری مفروضه عدم هم خطی است. نمودار پراکنش (Scatter Plot) نیز نشان از برقراری مفروضه همسانی واریانس‌ها داشت.

بین قلدری سایبری و عزت‌نفس ($r=-0/348, P<0/01$) و عزت‌نفس و هیجانات منفی ($r=-0/598, P<0/01$) دارد. مفروضات تحلیل رگرسیون شامل نرمال بودن داده‌ها، استقلال مشاهدات، هم خطی چندگانه و همسانی واریانس‌ها بررسی و تأیید شدند. آماره آزمون کولموگروف - اسمیرنوف بزرگ‌تر از سطح معناداری $P>0/05$ بود که به معنای نرمال بودن داده‌ها

جدول ۳. خلاصه نتایج مدل رگرسیونی

متغیر	خلاصه مدل رگرسیون				ضرایب رگرسیون			
	R	R ²	R ² _{Adj}	F	P	b	SE	B
رگرسیون	0/398	0/158	0/154	35/39	0/001			
هیجانات منفی						0/092	0/023	0/224
عزت‌نفس						-0/214	0/062	-0/204
								4/06
								-3/46
								0/001
								0/001

احتمال بروز رفتارهای نامناسب و پرخاشگرانه باهدف کاهش هیجانات منفی نیز افزایش می‌یابد (۴). این یافته همسو با پژوهش کوکینوس است که بیان می‌کند قلدری سایبری با ویژگی‌های شخصیتی ازجمله بی‌احساسی، تکانش‌گری و افسردگی که از نشانه‌های اصلی هیجانات منفی هستند، همبستگی دارد (۱۴). از سمتی دیگر هیجانات منفی بر قربانی قلدری سایبری شدن نیز تأثیر می‌گذارد. طبق گزارش‌ها دانش‌آموزانی که دچار هیجانات منفی بودند، اکثراً توانایی برقراری ارتباط مؤثر با دیگران را نداشتند و غالباً ترس از تمسخر شدن توسط دیگران را داشتند.

یکی دیگر از نتایج پژوهشی نشان داد، هرچه احساس عزت‌نفس کمتر شود، احتمال بروز قلدری سایبری نیز بیشتر خواهد شد. این یافته همسو با پژوهش‌های پیشین است (۲۱-۳۳). ابراهیمی و لکی در پژوهش خود گزارش کردند، نوجوانانی که زمان زیادی را در شبکه‌های اجتماعی می‌گذرانند، در صورت‌نگرفتن بازخورد مثبت از پست‌های خود، از عزت‌نفسشان کاسته و مشکلات اضطرابی و افسردگی را تجربه می‌کنند و درنهایت برای مواجهه با نشانه‌های منفی روان‌شناختی، زمان بیشتری را در فضای مجازی می‌گذرانند که احتمال ارتکاب قلدری سایبری را افزایش می‌دهد (۳۳).

پژوهی و همکاران نیز در تبیین رابطه‌ی عزت‌نفس با قلدری سایبری بیان کردند: عزت‌نفس به‌عنوان یکی از عوامل تعیین‌کننده‌ی رفتار آدمی، چگونگی برخورد با مسائل گوناگون را نیز تعیین می‌کند. افراد با عزت‌نفس

در جدول ۳ ضریب تبیین تعدیل‌شده (R²Adj) برابر ۰/۱۵ است که نشان می‌دهد هیجانات منفی و عزت‌نفس تا ۱۵٪ می‌توانند قلدری سایبری را پیش‌بینی کنند. هم‌چنین آماره آزمون فیشر نشان از معناداری مدل رگرسیون دارد ($F=17/42, P<0/001$).

بحث

هدف پژوهش حاضر بررسی نقش هیجانات منفی و عزت‌نفس در پیش‌بینی قلدری سایبری در نوجوانان بود. نتایج نشان از همبستگی معنادار بین متغیرهای اصلی پژوهش داشت. به‌طورکلی در این مدل، هیجانات منفی و عزت‌نفس قادر به پیش‌بینی ۱۵٪ از واریانس متغیر ملاک بودند؛ بر این اساس هرچه هیجانات منفی افزایش یابد، میزان قلدری سایبری نیز بیشتر خواهد شد. این یافته همسو با پژوهش‌های پیشین است (۱-۱۱-۱۴). طبق پژوهش احمدی و بشر پور، ثبات هیجانی رابطه مستقیمی با قلدری سایبری دارد. بر اساس مدل دیاتز- استرس، افراد با سطح پائینی از کنترل هیجانی، تمایل به تشدید موقعیت استرس‌زا دارند. به‌ویژه در نوجوانان که به دلیل آسیب‌پذیری‌شان، بیشتر دچار مشکلات هیجانی نظیر قلدری سایبری می‌شوند (۱).

همچنین در تبیین این یافته حسینی اسفیدواجانی و همکاران گزارش کردند: زمانی هیجانات منفی بروز می‌کنند که افراد بهای زیادی به هیجانات خود می‌دهند (۱۱) و در صورت عدم توانایی در کنترل احساسات و تنظیم هیجانات

می‌توانند قلدری سایبری را در نوجوانان پیش‌بینی کنند؛ لذا نوجوانانی که نمره بالا در هیجانات منفی و نمره پایین در عزت‌نفس کسب می‌کنند، بیشتر رفتارهای پرخاشگرانه و قلدرانه از خود نشان می‌دهند و از آنجا که احساس بازدارندگی و نگرانی کمتری در فضای مجازی نسبت به پیامدهای اعمال خود دارند، به احتمال بیشتر درگیر قلدری سایبری و پیامدهای نامطلوب آن می‌شوند.

ملاحظات اخلاقی

این مقاله حاصل بخشی از پایان‌نامه با عنوان رابطه قلدری سایبری و طرحواره‌های هیجانی با نقش میانجی ذهنی‌سازی و عزت‌نفس در نوجوانان، در مقطع کارشناسی‌ارشد، مصوب دانشگاه با کد اخلاق به شماره IR.UB.REC.1404.006 اخذ شده از کمیته اخلاق دانشگاه است.

سپاسگزاری

نویسندگان این مقاله از کلیه دانش‌آموزان گرامی که در انجام پژوهش نهایت همکاری را داشتند، کمال تشکر و قدردانی را دارند. این پژوهش با هزینه شخصی صورت گرفته و هیچ حامی مالی نداشته است.

تضاد منافع

نویسندگان این مقاله اظهار می‌دارند که تضاد منافعی وجود ندارند.

پایین احساس می‌کنند توسط دیگران به‌طور منفی ارزیابی می‌شوند، از این‌رو دچار مشکلات زیادی در روابط بین‌فردی خود می‌شوند و تمایل این افراد به انزوا، پرخاشگری و انجام رفتارهای پرخطر بیشتر می‌شود (۲۳). در مقابل، افراد با عزت‌نفس بالا برای خود و سلامتی‌شان ارزش بیشتری قائل هستند در نتیجه بیشتر خود را درگیر رفتارهایی می‌کنند که ماهیت سالم دارد. همچنین به دلیل توانایی در بازسازی افکار مثبت، بهتر می‌توانند خلق منفی خود را کاهش دهند. این افراد با به‌کارگیری مهارت‌های عزت‌نفس مانند احساس ارزشمندی، مسئولیت‌پذیری، واقع‌بینی در مورد خود و اطرافیان احساس جذابیت و... به احتمال کمتری درگیر رفتارهای قلدری سایبری و ضداجتماعی می‌شوند (۲۱).

از جمله محدودیت‌های پژوهشی، استفاده از ابزارهای خودگزارشی برای ارزیابی متغیرها بود که توصیه می‌شود در پژوهش‌های آتی، از ابزارهای مستقیم نظیر مصاحبه نیز استفاده شود.

با توجه به نتایج پژوهش حاضر از لحاظ کاربردی، ایجاد برنامه‌های آموزشی جهت مدیریت استفاده دانش‌آموزان از فضای مجازی و مدیریت مؤثر هیجانات در مدرسه، برنامه‌پایش شیوع قلدری سایبری در بین دانش‌آموزان و شناسایی افراد در معرض خطر و ارجاع آن‌ها به مراکز مشاوره در جهت افزایش سلامت روان و پیشگیری از آسیب‌های احتمالی، توصیه می‌شود.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر نشان داد هیجانات منفی و عزت‌نفس

References

- Ahmadi S, Basharpour S. Predicting Cyberbullying Based on Online Disinhibition and Perceived Mother Acceptance with the Mediating Role of Emotional Stability: A Descriptive Study. Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences. 2023;22(4):319-32. <https://doi.org/10.61186/jrums.22.4.319>
- Majdi F, Bolghan-Abadi M, Mansouri A, Akbarzadeh M, Khodabakhsh MR. The mediating role of anger rumination in the relationship between family functions and adolescent cyber bullying. Medical Journal of Mashhad University of Medical Sciences. 2021;64(2):2808-19.
- Eslamiyan E, Marjan Karbakhsh Davari M, Sadeghi E, Shamsizadeh E, Dayemomid M, Akbari M, Etekhar Saadi Z. Causal Modeling of Cyber Victim Based on Emotional Self-Awareness Mediated by Smartphone Addiction in High School Intelligence Students. Journal of Sabzevar University of Medical Sciences. 2022;29(5):627-40.
- Fallahi v, Narimani m, Atadokht a. The Role of Irrational Beliefs and Social competence in Predicting Students' Cyber Bullying Experiences. Journal of School Psychology. 2023;12(3): 116-125.
- Mashalpourfard M, Pourištadegi A. The Structural Equations Model of Cyberbullying Based on the Brain/Behavioral System (Inhibition/Activation

- of Behavior) with the Mediating Role of Cognitive Regulation of Emotion in Second-Period High School Students of Gotvand City: A Descriptive Study. *Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences*. 2024;23(5):392-406. <https://doi.org/10.61186/jrums.23.5.292>
6. Safari A, Amini N, Behrouzi M, Jafarina G. Comparison of Effectiveness of Empathy Training and Social Perspective-Taking Training on Emotional Intelligence of Adolescents with Cyber Bullying. *Journal of Research in Behavioural Sciences*. 2021;18(4):553-67. <https://doi.org/10.52547/rbs.18.4.553>
7. Sabanci Y, Cekic A. The Relationship between Irrational Beliefs, Resilience, Psychological Needs, Cyberbullying and Cyber Victimization. *Universal Journal of Educational Research*. 2019;7(3):700-6. <https://doi.org/10.13189/ujer.2019.070308>
8. Bayrami M, Hashemi T, Fathi Azar E, Ala'i P. The Impact of Teacher-Student Relationship on Traditional and Cyber Bullying among Female Students of Middle Schools. *Educational Psychology*. 2012;8(26):152-75.
9. Bussey K, Luo A, Fitzpatrick S, Allison K. Defending victims of cyberbullying: The role of self-efficacy and moral disengagement. *Journal of school psychology*. 2020;78:1-12. <https://doi.org/10.1016/j.jsp.2019.11.006>
10. Blackwell D, Leaman C, Trampusch R, Osborne C, Liss M. Extraversion, neuroticism, attachment style and fear of missing out as predictors of social media use and addiction. *Personality and Individual Differences*. 2017;116:69-72. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.04.039>
11. Hosseini Esfildvajani M, Ghorban Jahromi R, Dortaj F, Hosseini SB. Negative Emotions, Fear of Missing Out,, Victim of Cyberbullying: A Structural Equation Modeling for Adolescents. *Social Psychology Research*. 2023;13(49):91-101.
12. Bordbar M, Yousefi F. The Role of Achievement Goals in Prediction of Achievement Emotions: Validation of Pekruns Theory. 2015;12(45):98-87.
13. Leahy RL. Introduction: Emotional schemas and emotional schema therapy. *International Journal of Cognitive Therapy*. 2019;12(1):1-4. <https://doi.org/10.1007/s41811-018-0038-5>
14. Kokkinos CM, Antoniadou N, Markos A. Cyber-bullying: An investigation of the psychological profile of university student participants. *Journal of Applied Developmental Psychology*. 2014;35(3):204-14. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2014.04.001>
15. Martínez-Monteagudo MC, Delgado B, García-Fernández JM, Ruíz-Esteban C. Cyberbullying in the university setting. Relationship with emotional problems and adaptation to the university. *Frontiers in psychology*. 2020;10:3074. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.03074>
16. Yang F, Zhang L. Problem behavior patterns of victims of school bullying in rural China: The role of intrapersonal and interpersonal resources. *Children and Youth Services Review*. 2018;93:315-20.
17. Maidartati M, Irawan E, Tania M, Saputra A, Firdaus SB. The The Relationship Between Cyberbullying And Self-Esteem In Adolescents At Global Edu High School. *Journal Homepage: https://Jurnal.agdosi.com/index.php/IJHS/index*. 2024;2.(2). <https://doi.org/10.59585/ijhs.v2i1.325>
18. Nateghyan S, Shahnazari M. The Prediction students ' self-esteem based on attachment style and identity styles. 2021;13(47):115-34.
19. Martínez I, Murgui S, Garcia OF, Garcia F. Parenting and adolescent adjustment: The mediational role of family self-esteem. *Journal of Child and Family Studies*. 2021;30:1184-97. <https://doi.org/10.1007/s10826-021-01937-z>
20. Mollaei F, Molai A. Prediction of Observing Social Values and Identity Based on Self-Esteem in High School Students of Shahed Schools in District 5 of Tehran. *Military Psychology*. 2021;12(45):53-72.
21. Pazhoohi T, Nadim A, Sajjadian I. The effectiveness of cyber bullying reduction training packages for students and parents on self-esteem and life satisfaction of high school students. *Educational Psychology*. 2022;18(64): 157-174.
22. Bolton LR, Becker LK, Barber LK. Big Five trait predictors of differential counterproductive work behavior dimensions. *Personality and individual differences*. 2010;49(5):537-41. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2010.03.047>
23. Li C, Liu D, Dong Y. Self-esteem and problematic smartphone use among adolescents: A moderated mediation model of depression and interpersonal

- trust. *Frontiers in psychology*. 2019;10:2872. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02872>
24. Antoniadou N, Kokkinos CM, Markos A. Development, construct validation and measurement invariance of the Greek cyber-bullying/victimization experiences questionnaire (CBVEQ-G). *Computers in Human Behavior*. 2016;65:380-90. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.08.032>
25. Basharpour S, Zardi B. Psychometric properties of cyber-bullying/victimization experiences questionnaire (CBVEQ) in students. *Journal of school psychology*. 2019;8(1):43-57.
26. Shamsizadeh E, Eftekhar Saadi Z, Jayer Vand H, Bakhtiar Poor S, Makvandi B. Predicting Cyber Bullying in Gifted Students Based on Quality of Communication with Parents and Mediating Role of Smartphone Addiction. *journal of policing& social studies of women & family(pssw)*. 2021;9(1):229-51.
27. Leahy RL. A model of emotional schemas. *Cognitive and behavioral practice*. 2002;9(3):177-90. [https://doi.org/10.1016/S1077-7229\(02\)80048-7](https://doi.org/10.1016/S1077-7229(02)80048-7)
28. Sharifi G, Rezaeian Faraji H, Gholamali Lavasani M. Psychometric characteristics of the persian version of the emotional schema scale-short form in iranian students. *Journal of Psychological Science*. 2023;22(122):249-64.
29. Rosenberg M. *Society and the adolescent self-image*. Princeton university press; 1965. <https://doi.org/10.1515/9781400876136>
30. Greenberger E, Chen C, Dmitrieva J, Farruggia SP. Item-wording and the dimensionality of the Rosenberg Self-Esteem Scale: Do they matter? *Personality and individual differences*. 2003;35(6):1241-54. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(02\)00331-8](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(02)00331-8)
31. Joshanloo M, Ghaedi G. Re-examining the reliability and validity of Rosenberg's self-esteem scale in Iran. 2008; 2(11): 49-56.
32. Anvari N, Saeedi S, DehghaniDolatabadi S, MoghtadeiEsfahani SH. The Effectiveness of Positive Psychology Treatment on Depression and Migraine Headaches in People with Migraine. *Journal of Consulting Excellence and Psychotherapy: Issue*. 2023;11(44):46-55.
33. Ebrahimi S, Laki Z. The Relationship between Psychological Factors and Cyberbullying in Students: The Mediating Role of Problematic Internet Use. *Psychological Achievements*. 2023;31(2): 71-96.